СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 106. Джерзи Сіти, Н. Дж., пятниця, 8. мая 1925. VOL. XXXIII. No. 106. Jersey City, N. J., Friday, May 8, 1925. THREE CENTS

Уряд плянує далі обнижати видатки й податки.

ВАШИНГТОН, 6. мая. — Президент Кулидж заповів, що прихильні урядови члени конґресу внесуть на слідуючім засіданню внесок на зменчення видатків уряду о 300 міліонів долярів в рік. Коли се вдасться урядови осягнути, уряд буде могти запропонувати знижити податки о одну осьму частину.

НЕ ЗГОДЖУЮТЬСЯ НА ПРОПОЗИЦІЮ ВІЦЕПРЕЗИДЕНТА.

ВАШИНГТОН, 6. мая. — Демократичний сенатор Робинсон підняв знова питанне про пропозицію віцепрезидента Довса що до зміни парляментарних правил в конґресі. Робинсон іменем сенаторів своєї партії виступив проти пропозиції як проти невластивих обмежень прав сенату. Як він каже, проти сеї пропозиції стоїть більшість сенату.

ВИПРАВА ФЛЬОТИ ПРОТИ БУТЛЕҐЕРІВ РОЗБИВАЄ БУТЛЕҐЕРСЬКУ ФЛЬОТУ.

НЮ ЙОРК, 6. мая. — Буря, що бушує тепер по прибережній части Атлянтійського океану, не дозволила федеральній протибутлеґерській фльоті розвинути своєї діяльности. Всеж таки на вид її бутлеґерський корабль, що стояли гущою здовж побережа, покинули свої становища та розїхалися, лишаючи на місци лишень кілька менчих вітрильних корабликів. Проти розсипаних кораблів федеральній фльоті виступати буде богато труднійше.

АДМІРАЛ ПРИПИСУЄ СОБІ ВИГРАНУ В ВІЙНІ.

НЮАРК, НЮ ДЖЕРЗІ, 6. мая. — На вечері, урядженій нюджерзькою стейтовою торговельною палатою, виступив з промовою віцеадмірал американської военної фльоти Бредлі Фиск, котрий заявив, що як би не він, то Німеччина булаби виграла війну. Німеччина, як говорив Фиск, вела в сьому краю аґітацію проти военного готівля, на котру дався зловити навіть тодішний міністер фльоти Даніелс. Фиск каже, що йому належиться хвала за американську побіду над Німеччиною, бо се йому вдалося зломити опір Даніелса та приготовити Злучені Держави до війни.

РІЧНИЦЯ ЗАТОПЛЕННЯ ЛУЗИТАНІЇ.

НЮ ЙОРК, 6. мая. — Моряцьке Товариство відсвяткувало нині врочисто 10-літну річницю затоплення англійського парохода Лузитанії, на котрому погибло тоді 124 Американців, а котрого затоплене дало Злученим Державам притоку вступити до війни проти Німеччини.

ЗАКОН ПРОТИ БІЙКИ ЗВІРЯТ.

МЕДИСОН, ВИСКАНСИН, 6. мая. — Стейтова леґіслятура ухвалила закон, котрий накладає кари на людий, котрі дозваляють своїм звірятам зводити кровaві бійки. Стейтовий ґубернатор заветував ухвалу на тій основі, що бійки межи коґутами, котами й собаками є на фармі щоденною появою.

БУВШИЙ ДРУКАРСЬКИЙ ПОМІЧНИК ДІСТАЄ МАЛЯРСЬКУ СТИПЕНДІЮ.

НЮ ЙОРК, 6. мая. — Нюйорський музей штуки наділив сього року стипендію на науку малярства в академії в Римі Михайлови Мілерови, котрий вчився малярства на Єйльскім університеті, заробляючи рівночасно на житте своєю давною професією друкарством. Стипендія дає йому півтора тисячі долярів на три роки студій.

ПОХОРОНИЛИ НЕБІЩИКА, АЛЕ НЕ ТОГО, ЩО ТРЕБА БУЛО.

НЮ ЙОРК, 6. мая. — Недавно тому втопився тут у ріці портовий вантажник Томас Ріордан. В кілька днів по нещаснім випадку з води добуто тіло, а братя розпізнали в ньому свого оплакуваного брата Томаса. Їх коштом і поховано тіло. Та в два дні після похоронів з води добуто ще одно тіло і тепер вже не було ніякого сумніву, що се друге тіло є тілом їх брата. Мусіли братя признати сього другого небіщика своїм братом і похоронити його.

РОДИННА ТРАҐЕДІЯ НА ДАЛЕКІЙ ПІВНОЧИ.

ЕДМОНТОН, АЛЬТА, 6. мая. — Провінціяльний ґубернатор помилував Ескімоса Ікалупака, котрий був одною з головних дієвих осіб траґедії, що розіґралася на далекій півночи, на самім краю людських осель.

Другими дієвими особами були 40-літний Ескімос Ґавуґач та 26-літна жінка Ґавуґача, Хатя. Жили вони понад сто миль поза найдальше на північ висуненою станицею канадійської кінної поліції. Ґавуґач і Хатя, не маючи дітий, взяли собі на виховане сироту Ікалупака. Сей виріс на славного мущину, відважного на ловах, умілого рибака. Не диво, що прибрана мати воліла його як старого, лінивого, злосливого, ревнивого й бурного мужа. Одного дня загонистий Ґавуґач пробував убити свого вихованка, але цей його перебог. Ікалуп аж після того самий поміжджав до поліції та признався до вбийства.

Канадійський суд взяв під увагу самооборону та засудив його на пять літ вязниці, але ґубернатор випустив його по 5 місяцях, кажучи в помилуванню, що відсидіти 5 місяців серед північних степів для Ескімоса, привиклого до північних ледів, значить тілько, що Европейцеви 5 літ. Увільнений з вязниці Ікалупак займив на півночи, щоби оженитися зі своєю прибраною матірю.

НЕ МАВ ЩО РОБИТИ Й... ПОПОВНИВ САМОВБИЙСТВО.

НЮ ЙОРК, 6. мая. — Кілька днів тому богата ювілерська фірма Брувера в Сінґ оголосила, що їх батько й давнійший властитель фірми покинув бизнес для відпочинку. Нині ставластитель фірми покинув бизнес, написавши в листі, що не маючи бизнесу, не має що робити й кидається так, що йому...

ПІДЗЕМНА ЗАЛІЗНИЦЯ У МОСКВІ.

„Обсервер" приносить обширний допис свого московського дописувача. Від коли Москва стала наново столицею, постійно зростає число населення, якого є тепер около два міліони. Останнього року їздило московським трамваєм около 305 міліонів людей. Дотеперішня трамваєва сітка вже замала, тому міська управа побудує підземну залізницю, що коштувалаби яких 70 міліонів золотих рублів. Побудувалиби три лінії, але будову зачалиби щойно 1928 року. Тимчасом утворено вже комісію, котра за границею має простудіювати підземні залізниці по великих містах і розшукувати капіталістів, котрі захотілиби фінансувати те підприємство, Голова комісії заявив, що одна визначна фабрика дуже цікавиться тим проєктом.

ШКІЛЬНА МАХІНАЦІЯ ЛЯХІВ.

Семиклясова українська школа в місточку Межирічі на Рівенщині закрита і місточко осталось без своєї школи. З того, що робиться, видко що тепер приходить черга на Корець.

Цими днями приїхав туди з Рівного шкільний інспектор і почав „уржендовать". Особливо звернув він увагу на 7-кл. українську школу, яка ледви животіє, бо на 300 учнів має всього 5 учителів. В 8-ій клясі було 8 учнів, тому інспектор закрив цю клясу, а учнів казав перевести в туж клясу польської школи. Треба-ж знати, що в польській школі на всіх 150 учнів є в 7-ій клясі тільки 4-ох. Коли не може істнувати кляса з 8-ох учнів, то тим більше не може остатись кляса з 4-ох. Чомуж не закрита 7-а кляса в польській школі? До кінця шкільного року лишилось три місяці, а п. інспектор вигнав українських дітий на вулицю.

Та він їх пожалів. Через кілька днів він післав одного вчителя української школи в польську викладати їм українську мову, але не було кому викладати, бо з тих 8-ох учнів ні один не пішов в польську школу.

ФОРДОВІ ФАБРИКИ У ФРАНЦІЇ.

Генрі Форд побудує в Креї (північна Франція) фабрики автомобілів. Фабрики ці заосмотрювалиби Европу, а зайнятих булоби в них 25 тисяч люда.

ЗЕМЕЛЬНИЙ СТРАЙК У ПОЛЬЩІ.

Земельний страйк, що повстав, у польських воєвідствах представляється нині так: у повіті Вонбжеськім страйкує 85 проц. фільварків; в Іновроцлавськім 60 проц.; у Бродніцькім страйкують усі фільварки з виїмком 12 малих; у Хельмінськім майже всі; у Любавськім 60; у Свіцькім 50 проц.; у Картуськім 22 на 25. Страйк ослаб лише у пов. Ґнєвськім та Торуньськім.

АРЕШТУВАННЯ АВАНТУРИСТІВ.

Віденська поліція арештувала якогось шлюсаря Павелкевича, родом із Станиславова, якого житєпис подобає на кінематографічний роман. Під фальшивими пашпортами обіхав він увесь світ, працюючи як злодій та вломник, тричі вертаючись до Польщі і тричі дезертеруючи з маринарки та... поліційної служби. В р. 1919 служив як поліційний урядовець до кримінальних справ у Львові. Одночасно з цією пікантною історією польські часописи подають звістку про арештуваня бувшого бурмістра Володимира Волинського: Петерлея, що накравши силу гроша, виїхав до Лодзі і там забавлявся.

БІЙКА ЖАНДАРМЕРІЇ З РОБІТНИКАМИ.

Гірнича секція міжнародньої організації професіональних союзів скликала в Моравській Остраві кілька віч, на яких мали обговорювати страйкову ситуацію. Коли робітники хотіли відбути збори у самім центрі міста, поліція зупинила похід, а тоді з юрби впало каміння та стріли на поліцію. Команданта важко ранено, вбито двох робітників, а ранено пятьох.

ПОДОРОЖ АМУНДСЕНА ДО БІГУНА.

З Ослью, столиці Норвегії, доносять: Корабель з експедицією Амундсена, що вибирається до північного бігуна, вирушив з Ослью в дорогу на остров Шпіцберг. З Амундсеном виїде до Шпіцберґу також Американець Ельсворт, який фінансує експедицію. Зі Шпіцберґу буде Амундсен старатися дістатись літаком до бігуна.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЯ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ДІЙСНА ЛЮБОВ.

Залюблений молодець, ожидав красну Фатіму день в день біля того мінарету, куди мусіла переходити, а його очи заблищали, як тільки її з далека заглянув. Ходив за нею, а вона чула його палкі погляди, доки не скрилася під охороною своєї хати. Одного вечера остаточно діткнувся він її одежи а його очи просили лиш о одно слівце.

— Чому ти заєдно близько мене?

— Бо тебе люблю.

— А чому ти мене любиш?

— Бо ти найгарнійша дівчина зі всіх, повна свіжости й молоденька, повна солодощі.

— Ще є кращі, свіжіщі й солодші за мене. Ось глянь на мою приятельку Сулейку, вона далеко краща за мене.

Молодець оглянувся цікаво за Сулейкою, але побачив на дорозі лиш стару, беззубу, погану бабусю.

Фатіма підняла гордо голову і пішла далі.

„Колиб твоя любов була правдива — сказала холодно — не бувбись свого погляду відривав від мене, щоби глядіти кращої жінки від мене". (Марґот Шефе).

НІМЦІ У ЧЕХІЇ.

Здавалосяб нам здалека, що в Чехословаччині всім живеться гарно, як в раю та що там нема ніякого ворогування. Та воно так не є. Ось перед роком поклали Чехи пропамятну таблицю в Маріянських Лазнях, німецькім місті, яке давнійше звалося Маріенбад, — в місци де помер чеський письменник Тржебіскі. Опіки над тою таблицею міська рада не хотіла взяти на себе. До нині таблиця потовчена й золоті її прикраси знищені. — Подібний випадок зайшов в Літомежіцах (по нім. Ляйтмеріц). На домі, в якому мешкав чеський поет Мах, була довгі літа мармурова табличка. Нараз „хтось" ту табличку вилупив з муру — і всякі шукання за нею даремні. — Останніми часами сталося знова таке: При парцеляції лібліцського маєтку припала одному парцелянтови сосна, памятка з боїв Жіжки. Парцеляційний комісар наказав ту сосну шанувати і не стинати, хіба сама вона грозилаб заваленням, отже булаб небезпечною для людського життя. Однак тими днями ту сосну зрубано, хоч вона не грозила заваленням. Вчинила це Німка з ненависти до чеської памятки.

„Мала антанта" готовиться до війни на два фронти.

БУКАРЕШТ, столиця Румунії, 6. мая. — В пятницю 8-ого с. м., зачинається тут нова нарада представників так званої „малої антанти", до якої належить Чехо-Словаччина, Югославія і Румунія.

Головною метою теперішньої наради буде, як тут запевнюють, справа „спільного фронту" проти советської Росії і проти німецького промислу.

Румунія боїться Росії ізза Бесарабії і тому хотілаби приєднати до „малої антанти" ще й Польщу та зобовязати її до спільної оборони проти советської Росії.

Кромі того всі три члени „малої антанти" хотять вести оборонну війну перед наступом німецького промислу на їх краї. Вони хотіли-б теж подати собі руки для спільної акції і завести митову охорону перед ввозом німецьких товарів, а одночасно признати взаїмні полекші між собою для ввозу і вивозу фабричних витворів і сирих матеріялів. До сеї комбінації вони теж хотілиби втягнути і Польщу і тому, як кажуть, радо приймуть її в члени „малої антанти."

Підем мілітаризму в Німеччині з вибором Гінденбурга також вплине на настрій „малої антанти" і може відбитись у пляні скріплення зоружень її членів. Та се знову може настроїти до них неприхильно Америку й Анґлію, які ставляться ворожо до нових зоружень в Европі і тому готові одказать членам „малої антанти" нових позичок.

БІЛОРУСЬКІ ПОВСТАНЦІ НА ЗАХІДНІЙ БІЛОРУСИ ПІД ПОЛЬСЬКОЮ ОКУПАЦІЄЮ.

ВАРШАВА, 6. мая. — Тутешні часописи бють на тривогу, що на Біловеській Пущі (се великі ліси на Західній Білоруси, які польський уряд продав заграничним капіталістам) появились відділи білоруських повстанців, які нападають на польських урядових лісників.

В одному місці такий відділ білоруських повстанців убив польського поліцая, урядового лісника і кількох побережників.

При убитих оставив відділ писменну посвідку від імени білоруських повстанців.

ВИСАДЖУЮТЬ ЗЕЛІЗНИЧІ ПОЇЗДИ.

ВАРШАВА, 6. мая. — В останньому часі на окраїнах („кресах") Польщі, заговірники нищать зелізничі шляхи, щоб висадити поїзди із шин.

Управа зелізниць видала розпорядок, щоби скріплено сторожу залізничих шляхів, аби не допускати до катастроф.

НЕ ВДОВОЛЕНІ З ПРОМОВИ ГОВТОНА.

ПАРИЖ, 6. мая. — Тутешні ґазети не вдоволені з промови американського амбасадора Еленсона Б. Говтона, яку він недавно виголосив у Лондоні.

Вони кажуть, що його осторога, аби Европа викинула военні пляни, бо інакше американські горожани відкажуть їй позичок, відноситься таки безпосередно до Франції.

Говтон, котрий недавно ще був амбасадором в Берліні, відомий із симпатій до Німців, і тому, кажуть ґазети, він не мав на меті торкати Німеччину, тим паче, що вона й не позичає в Америці гроший на военні цілі.

Ся промова по думці тутешніх ґазет тільки піднесе духа німецьких націоналістів, які вже і так дуються по побіді Гінденбурга.

ФРАНЦІЯ ХОЧЕ НОВОЇ ВІЙНИ.

ПАРИЖ, 6. мая. — Сюди приїхав один Американець з Атен, столиці Греції, котрий передає тамошні свої поміченя.

Він каже, що там повно французьких офіцирів, які приготовлюють грецьке військо до нової війни.

Він каже, що вони вправляють не тільки правильну армію але й ополченців.

Ся акція Франції, каже він, безперечно у звязи з її пляном приготовити малі держави в Середній Европі і над Балтиком та на Балкані до нової війни проти советської Росії.

ХОЧЕ „ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ."

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 6. мая. — На міжнародній конференції торговлі оружем, яку сюди скликано за почином Ліґи Народів, виголосив промову французький представник Поль Бонкур, котрий сказав, що Франція аж тоді зґодиться на розоружене, як дістане „забезпечене" границь.

ФРАНЦУЗИ ПОБІДЖАЮТЬ.

ПАРИЖ, 6. мая. — З Мароко (в північній Африці) повідомляють, що французькі війска осягнули побіду в першому більшому бою з мароканськими війсками під проводом Абд-ел-Кріма.

ТАЙНА РОЗПРАВА.

СОФІЯ, столиця Болґарії, 5. мая. — Розправа проти комуністичних заговірників у церкві ведеться тут перед военним судом часто при замкнених дверях, без участи посторонніх осіб.

ТРОЦЬКИЙ ІДЕ.

БЕРЛІН, 6. мая. — З Москви сповіщають, що Леон Троцький в сих днях вернеться туди із Сухум Кале на Кавказі.

Його шваґер Леон Каменев хоче його допустити до центральної влади. В Москві Троцький хоче вже появитись на конґресі всеросійського совета.

ТРОЦЬКИЙ КУПИВ ВІЛЛЮ.

РИМ, 5. мая. — Бувший большевицький комісар війни Леон Троцький купив в Сан Ремо славну історичну віллю Девакон.

Він туди гадає приїздити в зимових [illegible]

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

АМЕРИКАНСЬКА ОСТОРОГА.

На банкеті, уладженім Товариством Паломників у Лондоні виступив американський амбасадор в Лондоні Гавтон з осторогою до европейських держав, яка відбилася широким відгомоном по всій американській та европейській пресі. Місто висловити звичайну в таких случаях сентиментальну балаканину про те, як Америка любить Европу та кілько Америка завдячує „старому краеви", американський амбасадор взявся говорити ясно й отверто про бизнес. Очевидно, не ніякий иничий бизнес, а допомогу Америки для Европи. Тут він ясно й не двозначно заявив, що Злучені Держави знають, що на них спадає обовязок підпомогти своїми капіталами недомагаючій Европі, але ся допомога буде залежати від заховання самих европейських держав. Америка готова помогти Европі піднятися зі страшних спустошень війни, але Америка не думає даватися втягати в нову военну заверуху, або хочби своєю допомогою помагати такій заверусі. Коли Америка має дати допомогу, то вона мусить бути певною, що допомога піде справді на відбудову, а не на дальше нищенне. Америка буде давати маєткову й моральну поміч европейським державам, але кожда держава заким дістане поміч, буде мусіти доказати, що вона держиться мирової політики.

Не треба було аж ждати на вісти з Вашингтону, щоби догадатися, що за заявою Гавтона стоїть американський уряд та що заяву зроблено на припорученне самого президента Куліджа. Значить, заява Гавтона й є осторогою американського уряду всім европейським державам, що потребують фінансової допомоги Злучених Держав. Так і трактують її всі европейські та американські газети. Вони слушно вказують, що американський уряд не думає держатися осторонь від европейської політики, як він се робив за президента Гардінґа.

Ломлять собі газети голову над тим, против кого в першу міру була звернена осторога американського уряду. Хоча Гавтон заявив що він не має нікого спеціяльно на думці мимо сього газети догадуються, що Америка таки хотіла когось спеціяльно остерегти. Дуже можливо, що американський уряд хотів кивнути пальцем на Німеччину, котра своїм вибором генерала Гінденбурга на уряд президента німецької републики показала, що вона вже не думає богато дивитися на те, що про неї думають поза границями. Припускають другі, що осторога Гавтона звернена проти Франції, яка власне від вибору Гінденбурга почала гороїжитися на Німців. Припускають ще инчі, що осторога звертається проти менчих европейських держав, як Польщі, Сербії та Болгарії, які знова починають колотити европейською політикою. Можливо наконець, що осторога Гавтона звертається теж проти большевицької Росії, котра тепер дуже залицяється до американського уряду й американського капіталу. В той спосіб Америка малаби сказати Москві, що признанне московського уряду можливе лишень тоді, як Москва перестане ценькати шабелькою.

Можливо, що всі ці припущення правдиві. Можливо, що американський уряд не думав ні одної держави спеціяльно, а думав про всі держави, які з одного або другої причини не вдоволяються миром і ждуть війни. Можливо, що американський уряд ін усім хоче нараз заявити, що Америка хоче дати гроші, але на відбудову, а не на ще одну війну. Америка хоче бизнесу, а бизнес лише тоді бизнес, коли він має яку таку забезпеченість. Вона хоче помогти Европі, але помогти для свого зарібку. Пхатися в европейську колотнечу та ризикувати своїми добрими долярами Америка не думає. Америка говорить тут по бизнесовому. І, як видно з публичних голосів політиків та заяв европейських газет, Европа таки уважно прислухується до того, що говорить всесильний доляр.

НЕ ВІДКЛАДАЙМО ЗАБЕЗПЕКИ

В місті Ню Йорку случилася якомусь Віліямови Шенкови така пригода. Послідної неділі їхав він скоро своїм автомобілем та коло моста над рікою Гарлем злетів з віядукту моста в ріку та втопився в ній, пришпилений під тягаром власного автомобіля.

Покійний був удівцем і мав одного сина, який має тепер 7 літ. Зібрана на похороні жертви нещасна родина найшлася в клопоті. Хотяй покійний заробляв за свого життя досить добрі гроші, однак покладних гроший він ніяких не мав. Мав гарні меблі, гарний автомобіль, гарне убрання, але, якби се все продати та звернути кошти похорону, то ледво чи що лишилобся його синкови не то на науку, але вже й на „прожиток." З тяжкою квестею розійшлася родина з похоронів.

Тимчасом у кілька днів після похорону показалося, що справа дитини не стоїть так зле, як видавалося. Показалося, що організатор одної асекурації ходив за покійним уже кілька неділь, а дехто навіть говорив, що він записався до асекурації. Стали шукати й найшли цікаві факти. Справді, за покійним ходив організатор одної асекурації, справді йому вдалося по довгих заходах записати Шенка до асекурації, справді Шенк дав у суботу свій підпис на забезпеченне образования свому синкови, і заплатив першу місячну премію в сумі 50 долярів, а в неділю погиб. Син має право до асекурації.

Що сталоб ся зі сином, якби батько був відложив підпи-

Вражіння американської польки в Польщі.

У польськім „Народі" оголошено письмо пані Марії Валіцкої з Темпа у стейті Флориді інтересне не лиш для самих Поляків, але і для всіх тих, котрим судилася лиха доля жити під польським пануванням, або котрих земляків спіткало те сумнівне щастє. — Я подаю тут той лист пані Валіцкої, що проживала 28 літ в Америці; котра отже зуміла добре зауважити ріжницю межи польськими з американськими порядками.

Др. К. Трильовський.

Коли я виїзджала з Ню Йорку, то я була прямо в горячці зі щастя вже на саму думку, що побачу Польщу і то **свобідну Польщу.** Які-ж великі надії леліяла я в моїм серці, і скільки любови до моїх земляків було в моїй душі! Та всі ті почування не дадуться порівнати з тим почуванням щастя, з яким я лишала потім рідний край!

Коли приїхала я на стацію залізничу у Варшаві то перше, що я завважала було, як носії почали сваритися і один одного проклинати та видирати собі мої куферки з рук. Колиж одному з них дала я за принесенне їх до фякра 5 золотих (1 доляр), то він зауважав, що це замало тай ще і на мене сипнув пару проклонів.

В двох чи трьох готелях портіери з обоятностю заявили мені, що не обладжених комнат не мають і я мусіла остаточно станути кватирою у славнім, гісторичнім Брістолю! Тут за поганеньку собі кімнату зажадали від мене по $3. за добу, а коли мені пізнійше дали рахунок, то додатки такі як нпр. по 5 золотих денно за телефон (котрого я не уживала) і т. ин. винесли по $5 за добу Так то на людий поділав мій американський пашпорт!

Коли оглядала я замок „Лазенкі", то портіер не міг мені здати дрібних та задержав мої дрібні у себе.

В Ченстоховій, коли платила тільки,кільки від мене жадали (заки спостереглися, що я з Америки) знову мене зневажили.

Коли я в бюрі інформаційнім питала о котрій годині прибуде потяг до даної місцевости, то мені сказали, що довідаюсь, коли вже тамтуди прибуду. А я подорожувала одинока і тому й важним було для мене прибути до чужого міста в день, а не в ночи. І за інформації того рода кажуть собі люди ще й платити!

Пішла я до банку. Дивлюсь: пани і пані попивають собі чай, курять циґарети, дим, сморід— оповідають собі сплетні, чистять нігті, а публика жде. Тимчасом якась пані, що прийшла вже по мені каже до касієра:

„Прошу вас пане! Я вже так довго жду...

„Другі ждуть еще довше — була на це простацька відповідь.

Почта має бути отверта о годині 8 рано. Є нас уже ціла громадка і ждемо на видачу листів. Але паночки спацерують собі, декотрі докінчують ще свою тоалету — нарешті — в дуже лихім настрою — о годині 9. відчиняють віконка. — Листи, що поприходили вони переочують, а один лист до мене з корабельною картою лежав так 3 неділі на почті! Урядовнички почтові є як видно з цего лише на це, щоби показати як зле вони є виховані і як мало мають почуття обовязку. Вони домагаються щораз вищої платні, але працювати— не хотять. Не видно в них ні найменшого почуття обовязку! Товпа, стиск, одні попихають других, — то тут то там вибухає сварка, і чути грубі слова...

По других урядах — такі самі видатки. На найменшу дрібницю — мусиш ждати цілими годинами. Много урядовців цілком не знає державних законів; але яке то всьо надуте! Мов ті гуси в казці, що удають лебедів!

Де лише покажеш американ-

перенюхають, що ти з Америки — то або зараз зачнуть скавуліти, щоби дати більше, або прямо безличьно домагаються та обшахровують!

І тому від кождого Поляка, що вертав назад до Америки я чула таке:

„Я вже їм добре наговорив: деріть з мене тільки, кільки вам удасться, бо другий раз моя нога тут вже не стане, тай ще десятому накажу, щоби сюди не їхав!"

А так много Поляків їде що року до краю, лишає сотки долярів але вертає потім до дому крайно обурений.

А преці-ж у вас нужда, і кождий доляр придавбися.

Коли Француз, Англієць або Бельґієць вертає до рідного краю, то земляки приймають його щирим серцем, і стараються зробити йому побут між ними приємним. Вони знають, що він про всьо то оповість другим землякам в Америці, а тим заохотить і їх до поїздки до вітчини, а через це свіжі гроші приплинуть з ним також. А ви? ви уміли підчас війни просити о поміч, і ми були вам потрібні... які то щирі статті читали ми про „братів зза океану" — але коли тепер котрий з тих „возлюбленних братів" явиться поміж вами, то лиш про це кождий з вас думає, як би то з нього шкіру здерти!

Нарешті висіла я на сушу в Ню Йорку: ось і цлова контора і я жадаю моєї декларації. Один таки з наших вліз наперед мене.

„Прошу уступитися — каже урядовець — та пані була вже перед вами".

І той мовчки поступився. Цловий урядовець порту так великого як Ню Йорк — сам отворив мені куфри, переглянув, сам позамикав, запитав про відносини в Польщі, закликав носія та казав йому щоби мене відпровадив до авта. І ми по приязнім „добраніч!" — розійшлися.

В готелю, до котрого все заїзджаю — всі чемні, услужні, навіть ніґри здоровлять і розпитують про подорож.

На другий день іду до канцелярії „United States Lines" по гроші, які на їх руки післала для мене родина. Аґент у Варшаві не дав мені чека, то платничий на корабли не міг їх мені дати. Начальник відділу був на горі, а коли секретарка зателефонувала до нього— він зараз зійшов на долину, та питає о що ходить. Коли я йому розповіла, він почав перепрошувати за трудности, на які я була наражена.

„Алеж прошу вас сер. я тут не прийшла з жалобою, бо преціж знаю, що без чека він мені грошей видати не міг".

За 10 мінут я вже мала гроші в руці.

Листи мої з краю до Америки були в дуже сумнім настрою і тому дочка була переконана, що поверну до Америки без цента при души. Коли отже довідалася від місцевого аґента в котрім дни „Джордж Вашинґтон" причалює до берега — то зараз телеґрафічно післала мені гроші.

Я увійшла отже до філії „Chase National Bank"-ку Виглядає вона мов яка святиня. Я підходжу до касієра і ждати не потребую, бо його річею є бути при віконци. Я показую чек.

„Ми в нашій філії не маємо права виплачувати телеграфічних чеків" — каже касієр і радить мені, де з цим маю піти.

„Так — сер — кажу, але о пів четверту я їду до Фльоріди, а тепер вже друга година".

— А коли так — то я зараз подумаю, чи я міг би для вас що зробити. —

Він кивнув на приватного поліціянта і сказав щоби мене запровадив до банку та показав, де маю підписатися— і я дістала мої гроші.

Коли відходячи з поліціянтом я дякувала касієрови за чемність — він сказав мені з приязним усьміхом, що це єму зробило велике вдоволенне.

А тепер прошу порівнати поступоване урядовця в такім великім предприємстві як „Chase National Bank", що був одним з тих великих тенків, котрі рішали про вислід світової війни,— з поступованнем польського урядовця у вашім банку яких — як би сказав Американець — мож би купити 2 за 5 центів!

З одної сторони безрадність, безличність, брак почуття обовязку, а з другої?...

На чим вищім становищи у вас в Польщі чоловік стоїть, тим більше є нечемний. А тут, в Америці люди на високих становищах уважають за свій обовязок бути прикладом скромности, простоти та чемности.

А тепер ще пару слів на моє власне оправданне.

Це, що я повище написала — написала я тому, бо мені жаль, що так зле поступаєте, бо тим вашим поступованнем даєте собі самим дуже лихе свідоцтво моральної вартости і шкодите собі самим.

З поважанем

Марія Валіцка.

Ось таке написала безсторонна Полька про польських урядовців та про їх обходжене таки зі своїми власними земляками. З цего можемо собі вже представити, як обходяться польські урядовці з нашим народом та з приналежними других національностей, котрі глупа антанта вдоволяючи забаганки Французів віддала у польські пазурі. Але чим гірше тим ліпше, і ніхто нашої української маси не навчить так добре українського патріотизму як бутні, хорі на манію великости — польські урядовці!

Др. К. Т.

Для чого їм потрібна українізація?

Знаменита стаття харківського „Комуниста". — Українізація потрібна большевикам для того, щоб „пильно стежити за політичним зростом ворожих нам сил на українськім селі."

Радянська влада при всіх своїх хибах має одну величезну перевагу перед владою царською: вона щира. Вона не робить таємниці зі своїх намірів, не криється, не хитрує, а разураз називає річі їх власними іменами.

Скільки, прим., було й ще буде написано закордоном про ту славнозвісну українізацію, що з благословення РКП переводиться на Україні! Одні витолковують її так, другі — інакше; одні кажуть, що українізація ступає семимильними кроками вперед, другі твердять, що вона лізе як черепаха; одні превозносять її до небес, а другі змішують її з болотом... Словом, чисте вавилонське стовпотворенiє!

Инша влада тільки скористувалася-б цею плутаниною й постаралася-б ще більше її заплутати. Чим менше, мовляли, закордоном знатимуть про дійсний стан річей на Україні — тим краще. Та радянська влада, сказано, не така. У неї все, як на долоні. Вона скасувала таємну дипльоматію й свято переводить засаду широкої публичности у всіх ділянках своєї політики. У тім числі і в ділянці українізації.

* * *

До казки приказка годиться. Отже це була приказка, а тепер прийде сама казка.

У числі 74. харківського „Комуниста" з дня 2. квітня с. р. надруковано вступну статтю „Вопросы украинизации на пленуме ЦК." Щоб читач як-слід уяснив собі значінне цеї статті, ми тільки нагадуємо, що „Комунист" є центральним органом правлячої на Україні КП(б)У. Не „Вісти", не „Більшовик" і не инша яка-небудь часопись, а „Комунист" одбиває дійсні настрої й наміри сучасних господарів України.

Для цього, між иншим, „Комунист" і друкується московською мовою, щоб зразу видно було, що це орган правдивої влади. Правдива влада ніколи не балакає мовою підвладних, як пани не балакають мовою рабів. Два світи — дві мови.

Згадана стаття „Комуниста" з властивою большевикам щирістю зразу, що називається, бере бика за роги. Ніяких сентиментів, ніякої струсевої політики, ніякого заплющування очей перед дійсністю! Все, як на долоні.

Стаття насамперед дає відповідь на запитанне, які успіхи зробила українізація. Успіхи, як виявляється, невеликі. Українізація державного апарату йде слабо. „Усі намічені раніше терміни минули, намічено нові терміни. І нема підстав надіятись, що, коли робота йтиме дотеперішним темпом, не доведеться ще продовжити й ці терміни".

Та є ще инша біда. „Чим близче до центру (себ-то до Харкова), тим більше ослаблюється темп українізації. Задовольняюче стоїть справа в районах, гірше в округах,ще гірше в губерніях, а зовсім кепсько в центрі"...

Вже за ці признання можна бути вдячним. Принаймні знаємо тепер з автентичного джерела, як стоїть справа. Але большевицька щирість на цім не вичерпується. На нас чекають ще поважніші признання.

„Українізація радянського апарату всетаки хоч так-сяк, а посувається... Далеко гірше стоїть справа з партією, з комсомолом, з цілою системою комосвіти. Якою мовою прова- [illegible]

партшколах, у комуніверситеті, в інституті марксізму?... Загальним правилом являється навчанне московською мовою. Московська мова майже неподільно панує в наших окружкомах та губкомах"...

Ще й на цім не спиняється щирість „Комуниста." Нема такої ділянки державного чи суспільного життя, куди не заглянуло-б його всевидюче око. Ось ЧЕРВОНА АРМІЯ. „Комунист" констатує, що в ній є до 74 проц. Українців — а до українізації хоча-б політосвітпраці (не кажучи вже про командуванне) що-йно починають приступати!.. Ось професійні спілки. „Правда, українізація робітоса, робітземліса, союза цукроварів проходить нормально, але про инші спілки цього сказати не можна."

Зведім коротенько до купи все сказане:

Українізація державного апарату — йде слабо.

Українізація пануючої партії — вперед майже не посувається.

Українізація червоної армії — до неї щойно починають приступати.

Українізація професійних спілок — ні те, ні се.

Нарешті тепер знаємо, що до чого. А то: міліони українських букварів, сотні тисяч українізованих урядів... — мало що не всі горобці цвірінькають по українськи... Тепер знаємо, як воно виглядає в дійсности. „Комунист" не збреше — на те він орган найщирійшої в світі партії.

Та бійтесь Бога, [illegible] — скажуть [illegible] сказати. — Чого ви хочете? Коли це бувало, щоб орган найвищої влади так за нами побивався? Хіба вам мало, що сам „Комунист" уболіває над тим, що українізація йде так слабо? Уболіває — значить, буде вжито заходів, щоб справа ішла краще. Не вже було-б ліпше, коли-б „Комунист" писав, що ніякої українізації не треба?"

Не радимо, однак, нікому дуже квапитися з цими докорами. Перше треба вислухати, що пише далі „Комунист," властиво що він каже про мету українізації.

„Яку мету ставила собі українізація?" — питає „Комунист" і тут же відповідає: — „Вона повинна була перевести (перекласти) радянський апарат на мову широких мас селянської людности. Досі ми мали незгідність між мовою селянства та мовою радянського апарату. Нині маємо незгідність між мовою низового апарату й центральних установ. Ця незгідність береже в собі велику небезпеку й може бути широко використована нашими ворогами."

Про яких же це ворогів говорить „Комунист"? А ось про яких:

„Українізація означає поворот партії лицем до українського громадського життя. ТІЛЬКИ ТАКИЙ ПОВОРОТ ДАСТЬ НАМ ЗМОГУ ПИЛЬНО СТЕЖИТИ ЗА ПОЛІТИЧНИМ ЗРОСТОМ ВОРОЖИХ НАМ СИЛ НА УКРАЇНСЬКІМ СЕЛІ Й ЗАВЧАСУ ВЖИТИ ПРОТИ НЬОГО ВІДПОВІДНИХ ЗАХОДІВ. СТОЯЧИ СПИНОЮ Й НАВІТЬ БОКОМ ДО УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА, МИ ТАКОГО ЗРОСТУ НЕ ПОМІТИМО, Й НАМ ГРОЗИТЬ НЕБЕЗПЕКА БУТИ ЗАСТУКАНИМИ ЗНЕНАЦЬКА"...

Ясніше й щиріше вже й висловитись трудно. Українське село — ось та ворожа сила, якої смертельно боїться радянська влада. А щоб пізнати наміри ворога, треба вивчити його мову. Тоді можна буде разураз знати, що він думає, й таким способом не допустити до того, щоб він „нас" заскочив.

Що й казати: такої щирої влади український нарід ще ніколи не зазнав!

Хто ще й тепер хоче робити нам докори — хай собі робить на-здоровля. Такому вже нічо не поможеться.

ПРОТОКОЛ

XVI. Головної Конвенції У. Н. Союза почавшоїся дня 6. квітня 1925 в Rochester, N. Y.

(15)

ПОВНИЙ ЗВІТ З ЗАСІДАНЬ КОМІСІЇ ПРОСЬБ І СКАРГ,

яка зістала вибрана першого дня на Гол. 16. Конв. У. Н. Союза згідно зі статутом організації з пятьох членів.

На першім засіданню сеї комісії, яке відбулося в понеділок дня 6-го квітня 1925 р., від год. 7. до 10. вечером, Комісія упорядкувалася як слідує: о. Л. Левицький, предс.; Мих. Угорчак, секр.; Д. Капітула, Ів. Пеленський і Вас. Онишків, члени комісії. Комісія Пр. Скарг відбувала свої засідання кождого дня вечером, з винятком останнього засідання, яке відбулося дня 11-го квітня, в суботу перед полуднем. З кождого засідання Комісія предкладала свій звіт конвенції до одобрення. Кожда справа поручена Комісії до полагодження; була трактована поважно, безсторонно і справедливо. В декотрих справах Комісія предкладала свій звіт делегатам дотичних відділів і головного екзекутивного комітету.

По точнім і зрілім розглянению і провіренню кождої справи особы, Комісія предложила полагоджені справи конвенції, яка остаточно приняла і ухвалила одобрити вислід полагодження Комісією.

Від. 330 У. Н. С. з Літл Фолс, Н. Й., удилити $50.00 запомоги з фонду убогих членови Яким Рекрутяк. Є членом У. Н. С. від 16. мая 1914 р. Хорий на сухоти. Отримав з каси У. Н. Союза $75.00 запомоги 21. мая 1924 р.

Від. 215 У. Н. С. з Ню Йорк Сити, удилити $75.00 запомоги з фонду убогих членови Онуфрій Кучма. Є членом У. Н. С. від 21. мая 1910 р. Невилічимо хорий, параліж. Отримав з каси У. Н. С. $175.00 в чотирох ратах.

Від. 163 У. Н. С. з Филаделфії, Па., удилити $50.00 запомоги з фонду убогих членови Іван Гарпуль. Є членом У. Н. С. від 30. вересня 1918 р. Невилічимо хорий, сухоти. Отримав з каси У. Н. С. $175.00 в двох ратах.

Від. 69 У. Н. С. з Ню Йорк Сити, удилити $50.00 запомоги з фонду убогих членови Андрій Корпан. Є членом У. Н. С. від 25. жовтня 1902 р. Невилічимо хорий зі старости. Отримав з каси У. Н. С. $300 в пятьох ратах.

Від. 239 У. Н. С. з Филаделфії, Па., удилити $100.00 запомоги з фонду убогих членови Прокіп Кушнір. Є членом У. Н. С. від 24. марта 1909 р. Невилічимо хорий, сухоти. Отримав з каси У. Н. С. $50.00 20. липня 1922 р.

Від. 100 У. Н. С. з Гери, Інд., удилити $25.00 запомоги з фонду убогих членици Марії Радоцинська. Є членицею У. Н. С. від 30. марта 1922 р. Хоруе і находиться в нужді. З каси У. Н. С. запомоги неотримала.

Від. 218 У. Н. С. з Іст Янгставн, О., удилити $25.00 запомоги з фонду убогих жені по члені Анні Глухан, в дорозі ласки. Покійний член Михайло Глухан приступив до У. Н. С. 31. грудня 1923 р. Відібрав собі життя 15. вересня 1924, будучи членом У. Н. С. 8. місяців і 25 днів. На підставі § 232 статута У. Н. С. Головний Уряд не міг і не може виплатити посмертної запомоги в такім випадку. Однак Комісія взяла під розвагу діти і вдову, находячіся в потребі по умерлім.

Від. 45 У. Н. С. з Филаделфії, Па., просьбу Петра Міхалечко, батька покійного члена Мирона М. Михалечко, узнано за безпідставну. Згаданий член Мирон М. Михалечко приступив до У. Н. С. 31. грудня 1924 р., а дня 29. марта 1925 р. відібрав собі життя. Був членом У. Н. С. три місяці і два дни. На підставі § 232 статута У. Н. С. Головний Уряд не міг і не може виплатити посмертної запомоги в такім випадку. Згаданий член мав 19 літ і був самотний.

Від. 100 У. Н. С. з Гери, Інд., удилити $75.00 запомоги з фонду убогих членови Семен Фирич. Є членом У. Н. С. від 30. червня 1922 р. Хоруе довший час. Стратив слух на праве ухо. З каси У. Н. С. отримав $25.00 запомоги 23. липня 1924 р.

Від. 69 У. Н. С. з Ню Йорк Сити, удилити $50.00 запомоги з фонду убогих членици Марії Корпан. Є членицею У. Н. С. від 17. лютого 1902 р. Невилічимо хора, ревматизм. Отримала з каси У. Н. С. $475.00 в сімох ратах.

Від. 295 У. Н. С. з Акрон, О., удилити $50 запомоги з фонду убогих членици Текля Лесняк є членицею У. Н. Союза від 31. мая 1922 р. Вдова з пятерома дітьми. Находиться в нужді і потребі. Запомогу уділено в дорозі ласки. Запомоги з каси У. Н. С. неотримала.

Від. 77 У. Н. С. з Йорквіл, О., удилити $50.00 запомоги з фонду убогих членици Агнес Станько. Є членицею У. Н. С. від 31. січня 1923 р. Перейшла три операції і ще тепер є в шпитали. Родина находиться в нужді. З каси У. Н. С. неотримала запомоги.

Від. 102 У. Н. С. з Клівленд, О., удилити $50.00 запомоги з фонду убогих членови Константин Кардимаш. Є членом У. Н. С. від 17. червня 1910 р. Невилічимо хорий. Попалений газом. З каси У. Н. С. отримав $150.00 запомоги в двох ратах.

Від. 62 У. Н. С. з Филаделфії, Па., удилити $50.00 запомоги з фонду убогих членови Ів. Сливар. Є членом У. Н. С. від 31. серпня 1921 р. Довгий час хоруе. Находиться з родиною в нужді. З каси У. Н. С. запомоги неотримав.

Від. 20 У. Н. С. з Гамтрамк, Міш., удилити $50.00 запомоги в дорозі ласки з фонду убогих п. Франці Чолій, жені покійного члена Стефана Чолій. Приступив до У. Н. Союза в грудні 1924 р., а помер нагло на стріткарі, ідучи до праці дня 14. січня 1925 р., оставляючи вдову з дітьми. На підставі § 203 статута У. Н. С. головний уряд не міг і не може виплатити посмертної запомоги в сім випадку.

Від. 317 У. Н. С. з Сиракюз, Н. Й., удилити $75.00 запомоги з фонду убогих членици Катерині Петрищин. Є членкинею У. Н. С. від 31. серпня 1921 р. Вдова з пятерома дітьми. Находиться другим разом у шпиталі. Нема надії на скоре її виличення. Вдома нужда. З каси У. Н. С. не отримала запомоги.

Від. 295 У. Н. С. з Акрон, О., удилити $50.00 запомоги з фонду убогих членици Текли Дорош. Є членицею У. Н. С. від 31. жовтня 1922 р. свого часу тягаровий потяг наїхав на сю членицю і її мужа Івана. Мужа забило а її зломало ногу. Находиться в нужді. З У. Н. С. неотримала запомоги.

Від. 223 У. Н. С. з Вілкс Бери, Па., справу члена Михайла Ковалевича поручається Гол. Екз. Ком. У. Н. С. полагодити згідно з приписами статута У. Н. С., що до виплати посмертної запомоги по його жені Марії Ковалевич. Членица згадана була в організації до часу своєї смерти три місяці і два дни. В таким випадку муж має право до части посмертної запомоги, а не до повної суми.

Від. 30 У. Н. С. з Бреслав, Па., удилити $50.00 запомоги з фонду убогих членови Дмитрови Гамівка. Є членом У. Н. С. від 20. жовтня 1906 р. Хоруе через сім місяців. Находиться в нужді. З каси У. Н. С. неотримав запомоги.

Від. 41 У. Н. С. з Авбурн, Н. Й., удилити $50.00 запомоги з фонду убогих членови Дмитрови Нищай. Є членом У. Н. С. від 1-го червня 1897 р. Є хорий зі старости і невсилі працювати. Находиться в нужді. З каси У. Н. С. неотримав запомоги.

Від. 170 У. Н. С. з Джерзи Сити, Н. Дж., удилити $75.00 запомоги з фонду убогих членови Василеви Чорнобіль. Є членом У. Н. С. від 31 марта 1921 р. Його жена Марія Чорнобіль рівнож є членом У. Н. С. Василь Чорнобіль хоруе на ревматизм і не може запрацювати на життє. Обоє находяться в потребі. З каси У. Н. С. запомоги неотримав.

Від. 170 У. Н. С. з Джерзи Сити, Н. Дж., удилити $50.00 запомоги з фонду убогих членови Андрієви Качмарик. Є членом У. Н. С. від 31. липня 1923 р. Був в шпитали через вісім місяців хорий. Хотяй вже зі шпиталю вийшов, не є спосібний до праці. Находиться в нужді з дітьми і женою. З каси У. Н. Союза неотримав помочі.

(Дальше буде)

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ

Послідний Ногай.

(Історичне оповіданне).

(Свобідно за Купером)

(2)

Якийсь час по півночи вартові випустили з табору чотирох верхових: Крису, Ямана, Варку і Христю. Хвилю їхали чвалом долиною і віхали в гущу молодника. Тут їхали, очивидно поволи. Підігнали коні аж тоді, коли з гущі віхали в високий ліс. Татарин, як провідник, їхав вперед. Він пару разів зміняв напрям, а що в лісі панувала темрява і ще не зійшло сонце, котре Крисі уможливлялоб орієнтацію, козак цілком спантеличився і не знав, в котру сторону ідуть. Зміркував тілько те, що нинішна дорога якась не така, якою їхав з Торок до московського табору. Не хотів тривожити дівчат, отже підїхав до Ямана і шепнув до него:

— Чи ти не збився з дороги? Тут якось инакше. Ліс не такий, як той, яким ми вчера доїздили до нашої мети.

— Справді инакший.

— Чому ж не ведеш тою самою дорогою?

— Чи ви певно знаете, що ніхто не бачив нашої вчерашньої тропи? Як бачив, то безпечно може засідка на нас. Ось чому нині веду вас иншим шляхом. На добавок нинішний шлях безпечніший, хоч троха довший.

— Довший?

— Довший, але вигідніший. Я вибрав його з огляду на більшу безпеку і з огляду на те, що він для дівчат вигідніший.

— Криса успокоений вернув до дівчат і повторив їм свою розмову з Татарином.

— Я волілаби ту вашу вчерашну коротшу дорогу, — шепнула Варка, — щоб скорше спекатися того провідника і скорше бути у батька, — замітила Варка. — Як він деколи гляне з підлоба на мене, то я леденію.

Їхали знов яку годину і з високого ліса віхали в молодник. Лише деинде стояв старий високий дуб. Обсмалені віддземи показували, що тут перед пару роками вигорів ліс і на згарищи росте новий. Криса знов підїхав до провідника Ямана.

— Ти чоловіче, таки збудив, — промовив до Татарина. — Щоби як окружяти просту дорогу від табору Устінова до Торок, то ми таки вже повинні бути в Торках.

Татарин почіхався в потилицю і відповів, глядячи на козака з-підлоба.

— Тепер сам бачу, що я взяв забогато у праву руку. Тепер нам треба буде взяти трохи на ліво.

— У праву руку? Кажеш у праву? Якби так, то ми вже давно були би перейшли Чичиклею... а може й Тиличула... Мені бачиться, що ми весь час їдемо ід південному заходові. Потерпаю, що ось ось попадемо на аули наших і твоїх ворогів. Тут мабуть вже кочовища очаківських Татар, від котрих ти втік. Як вийдемо з сеї гущі в степ, то безпечно побачимо табуни твоїх родимців.

— Я не визнаюсь в сторонах, в котрих вирос, в котрих родився! Пасовиска Очаківців по тім боці Чичиклеї, а ми той ріки не переступили.

— Бо ми мабуть ідемо вздовж Чичиклеї. Як возьмемо ще троха на право, то станемо над нею.

— Як ви ліпше знаете сі сторони, то відпустіть мене і ведіть самі! Татарин воркнув заздрісно.

Ті слова, ще більше тон яким були сказані і вираз лиця, розбудили в душі Криси підзор. Погадав, що треба буде розміркувати, що далі робити.

— У всякім разі, — сказав, — нам треба відпочати, до дівчата не привикли до таких довгих мандрівок верхом. Саме тут догідне місце. В сій гущі і огонь розкласти можна.

— Промене, відпочивайте, — Татарин воркнув, зіскакуючи з коня.

Козак підїхав до дівчат.

— Тут будемо попасати, — промовив до них.

— Я гадала, що Торки так близько, що по дорозі цілком не треба попасати, — замітила старша дівчина. — Я взагалі дивуюся, що ми ще не в батька.

Криса не хотів тривожити дівчат, отже свого підозріння ще не виявляв їм, тілько сказав:

— Якби лиш я один був з Яманом, то ми вже булиби в Торках. Але через те, що під його опікою дівчата, ще й діти його сотника, він переборщив у своїй обережности. Веде нас, як каже, дорогою, найбезпечніщою, хоч за те трохи довшою.

— Ліпша дальша дорога, але вона безпечнійша, ніж близька, але непевна, — замітила Христя.

— А я сему Яманови не вірю! — скрикнула Варка. — Сей Татарин лукавить. Якби я не знала, що він не сміє вернути до свого роду, бо там жде його смерть, то я присягаби, що він веде нас до свого аула.

— Тепер я обійму провід, — сказав Криса. — Ви обі лишитеся на хвилину тут з Яманом. Я розглянусь по околиці, щоби виміркувати, де ми.

— Ми самі з тим Татарином? — Христя спитала з жахом. — За нізащо в світі.

— В сій хвили, і поки я живий, вам обом від него не грозить ніяка небезпека. Він якби вбив кого з нас, то хиба лиш мене. Як він має які лихі наміри проти вас, то ви йому потрібні тільки живі. Ви обі маєте ножі і пістолі. Будете сидіти біля себе. Якби він тілько наблизився до вас, очивидно, щоби звязати, дхнути йому ніж між ребра! Зроби се ти, Варко, бо ти така полохлива, як Христя. Ти повинна була вродитися козаком, не дівчиною. Ти Христе, або й ти Варко вбили з пістолі. Я буду недалеко. Почую і зараз прискочу до вас. Тепер вертаймо під се дерево, під котрим ожидае нас Яман, ба я сказав йому, що там будемо попасати. Нічим не покажуте, що маємо на него підзор.

Всі троє підїхали під дерево, під котрим стояв Яман, все ще на кони.

— Будемо попасати, бо дівчата потомлені, — Криса промовив до него. — Розкладий огонь і пришквар похребтину. Я лишу коня тут і піду до отсего самітного дуба. Вилізу на него і розглянуся. Може виміркую, де ми.

— Нічого не виміркуете, бо тут навкруги, як далеко оком сягнеш, сам ліс, тай ліс, — Яман відповів. — Я сі сторони добре знаю.

— Всеж таки не пошкодить. Як на південнім заході не побачу довгої, таємничої при рі в лісі, або таки самої ріки, то будьй довідюся, що ми, як ти кажеш, не над Чичиклеєю.

Криса скочив з коня. За його приміром пішли Яман і дівчата.

— Ось тут розкладай огонь, — Криса заговорив до Ямана, показуючи йому місце, яких пятьдесять кроків від дерева.

— Ми сядемо хиба під деревом, бо там тінь? — спитала Варка.

— Очивидно, — Криса відповів і додав пошепки; щоби мати криті плечі. Я ще по обох боках дерева поприпинаю коні, щоби Татарин мав тяжший приступ до вас.

Навкруги дерева лежало чимало сухого ріща, яке зі старого дерева пообломлювали вітри. За малу хвилю на місци вказаним Крисою запалахкотів огонь.

— Заки пришквариш мясо, я верну з обзорин, — Криса промовив до Татарина.

— Але не я буду винен, як попадете в руки Татар, — Яман відворкнув. — Ще й на нас наведете їх!

(Дальше буде).

СКІЛЬКІСТЬ ВИПИТОГО ПИВА.

Появилася свіжа міжнародня статистика, скільки і де пють пива. На першім місці стоїть Бельгія, де припадає річно 160 літрів на особу, далі Англія — 81 літрв, Данія — 69, Німеччина — 48, Чехословаччина — 47, Австрія — 45, Швеція — 31, Швайцарія —30, Норвегія — 30, Франція — 31. Ясно, що скількість випитого пива не каже ще нічого про скількість консумції алькоголю. На прим. Еспанія, яка йде щодо пива по Франції, стоїть на першім місці щодо горівки. На другім місці йдуть балканські держави і Естонія. До иншої категорії держав треба рахувати такі як Франція та Італія, з яких перша випиває 143 літрів вина річно на особу, а ця друга та Еспанія йдуть по ній. У статистиці не взяли на увагу території бувшої російської держави. Українці напевно зайняли би одно з перших місць у цій статистичній таблиці. Нема сумніву, що найбільше алькоголічними державами слід уважати ті, де пють одночасно всі роди алькоголю у поважній скількости, як на прим. в Еспанії.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

БРОНКС, Н. Й. Тов. Згода, від. 210, повідомляє, що мітинг відбудесь о 6. год. вечером в неділю, дня 10. мая 1925, в гали під ч. 961 Southern Boulevard. На порядку нарад є важні справи до полагодження. Не явившийся член заплатить кари 50 ц. — С. Завадський, секр.

ГЕРКІМЕР, Н. Й. Тов. Запорожська Січ, від. 192, подає до відома, що звичайний мітинг відбудеться в неділю, 10-го мая 1925 р., в церковній гали, о 2-гій годині пополудни. Позаяк справа є важної ваги, проте кождий член, чи то з Гіркімер чи з околичних фарм, котрому добро і розвій нашого товариства лежить на серці, повинен безуслівно на сей мітинг явитись. Прихильників і нових членів, якіб мали охоту вступити до сего Товариства, ласкаво запрошаєсь. Вписи відбуваються без оплати вступного. — Петро Ірха, предс.; Никола Німий, секр.; Андрій Семенів, касієр.

НЮАРК, Н. ДЖ. Тов. Вільна Україна, від. 152, повідомляє, що місячний мітинг відбудесь о 8-ій годині вечер, в середу, дня 13-го мая, в гали церковній, під ч. 149 Court St. Буде справозданне делегата з конвенції У. Н. С. Неявившийся член заплати кари 50 ц., а урядник 1.00. — Волод. Сидорович, предс.; С. Присяжний, секр.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Константин Дзьоба, друкарський складач, помер у Львові дня 3. квітня с. р., переживши 63 роки. Помериший довгі літа працював в друкарні Ставропігійського Інституту, а перед роком п. Яськов, державець цеї друкарні, віддалив його з праці разом з кільканайцятьма иншими робітниками. В молодих літах виступав він на сценах українського театру, а також брав участь в ріжних аматорських виставах, особливо на сцені друкарів „Зорі" і „Музи". Похорон відбувся в неділю, 5. квітня при великій участи товаришів і знайомих Покійного. В. Й. П.

УКРАЇНСЬКА РАДЯНСЬКА ПРЕСА Й УКРАЇНІЗАЦІЯ.

Київська щоденна українська ґазета „Більшовик" аґітує за своє поширення. В цій цили містить виказ окремих інституцій і організацій, з поданням числа робітників чи службовців і числа примірників „Більшовика", яке для тих робітників чи службовців передплачується закликаючи дотичні інституції й організації до збільшення передплати. Одночасно знаходимо в „Більшовику" цікаві відомости про стан українізаційної акції серед київського робітництва взагалі, які дістаються до ґазети у звязку з заходами коло її поширення.

Приглянемося цій справі близче, бо вона має великий загальний інтерес.

Трамваєвий парк ім. Т. Шевченка має 360 робітників, „Більшовика" передплачується всього 10 примірників, гурток українознавства налічує 12 осіб, стінна ґазета має лише український „куток", отже ведеться по російськи. Передплата на „Більшовика" гальмується ніби-то через те, що „Більшовик" не вміщує всіх повідомлень Деміївського партійного комітету.

Товарова стація Київ II. Три місцеві комітети обеднують 1688 робітників. „Більшовика" передплачується 11 примірників. При загальному Клюбі істнує гурток українознавства, який числить 50 членів. Стінна ґазета „загальна", себто російська, з українським „кутком". Передплату „Більшовика" гальмує „незнання української мови"!

Залізничні майстерні (ім. Домбаля!) мають 250 робітників, стінна ґазета ведеться виключно на російській мові, гурток українознавства числить 20 осіб, передплатників „Більшовика" 3.

Кишечний завод і різниця— 250 робітників, організація гуртка українознавства гальмується тим, що нема провідника, передплатників „Більшовика" 12, в стінній ґазеті є „куток" українською мовою.

Деревообробочна фабрика ім. Боженка — 220 робітників, передплатників „Більшовика" 4, гурток українознавства числить 12 осіб, стінна ґазета ведеться на російській мові.

Райзавком Січневого Повстання — 250 робітників, передплатників „Більшовика" нема, бо „ніхто не знає української мови"! Ґурток українознавства напередодні організації.

Перша Фабрика Взуття на 416 робітників і службовиків передплачує 4 примірники „Більшовика", Державна Гарбарня на 506 робітників і службовців — 4 примірники, „Завдуб" на 205 робітників і службовців — 17 примірників, „Українліс" на 114 співробітників — 11 примірників і т. д.

Це факти щодо робітничих осередків. А ось кілька прикладів щодо вищих шкіл і инших культурних інституцій. Ґуберніяльна партійна школа передплачує 40 прим. „Більшовика", Вища Військова школа ім. Каменева — 11 прим., Сільсько-Господарський Інститут — 76 прим., інститут ім. Лисенка — 6 прим., Політехнічний Інститут 55 прим., Державна Опера на 294 осіб — 2 прим. а Театр ім. Шевченка, Цирк, Держкіно — нічого не передплачують. Всі перечислені школи й установи числять сотки студентів, професорів, артистів, служби.

Як причину слабого поширення „Більшовика" серед робітників подається відсутність повідомлення з місцевого робітничого життя і незнання робітниками української мови. Але одна і друга причина, це тільки незручний викрут керовників культурним життям робітників, бо „Більшовик" досить багато місця присвячує місцевому робітничому життю, цілі шпальти його заповнені місцевою загальною і спеціяльно партійно-робітничою хронікою, а київське робітництво в переважній своїй части складається з Українців, які не можуть не знати української мови і не говорити нею і навпаки, по московськи говорять ломано, з українською вимовою.

Причина слабого поширення „Більшовика", як і взагалі української культурної роботи серед робітництва Київа, лежить деинде, а саме в неукраїнських складі керманичів робітничим культурним життям, від яких залежить, що мають читати робітники, які ґазети для них передплачувати, закладати чи не закладати гуртки українознавства і т. д. Ці керовники в багатьох випадках умисне не роблять ніякої української роботи, гальмують її, бо їм як чужим по національности і культурі людям, чужі культурні інтереси Українців.

Те саме можна сказати про керманичів школами й иншими культурними установами. Все це переважно зайшлі люде, або місцеві асимілятори з поміж ріжних народностий, байдужі до розвою української культури. Тим тільки можна пояснити що артисти і служба театру ім. Шевченка (яка іронія!) не читають української ґазети, що студенти вищих шкіл, до яких приймається їх тільки по зложенню іспиту з української мови (такі розпорядки істнують), не бачуть в шкільних стінах єдиної місцевої української ґазети.

Всі ті люде, в руках яких лежить просвітня справа, особливо коли це є комуністи, дуже бояться українського шовінізму, але самі поступають в українських культурних справах так, як чистокровні московські шовіністи й асимілятори очевидно російські.

Яскравим потвердженням цього хай послужить такий факт. На недавній ґуберніяльній партійній конференції Київщини голова ради народніх комісарів Чубар виступив з промовою, яку виголосив в українській мові. Це було для київських партійців чимсь таким несподіваним, що Чубар почав діставати записки від членів конференції з домаганням говорити по російськи!

Не знати, як повівся супроти такого нахабного домагання голова українського правительства. Але секретар губкому партії, недавно присланий до Київа Москаль Постишов, застидався за своїх товаришів і сказав між иншим таке: „Писали записки такі тт., що їм давно треба булоб балакати по українськи, навіть такі, що все життя живуть на Україні... Це каже не про те, що ми у своїй практичній роботі не навчилися балакати українською мовою, але про небажання декотрих балакати цією мовою... Фаховців, навіть гарних фаховців, ми „вишибаємо", як що вони не хотять вчитися української мови, а поруч цього фаховця часто сидить керовник-комуніст, що не більше його розуміється в цій справі..."

„Справа з українізацією стоїть не гаразд" — казав Постишов, з приводу того домагання київських комуністів, щоб Чубар говорив до них по російськи. І буде стояти не гаразд доти, доки отакі комуністи будуть керувати українським культурним життям, доки їх хтось чи щось не „вишибне" з їх становищ і не пошле туди, де їм місце, до Росії. На Україні культурна справа мусить бути в українських руках. Тільки українські руки можуть творити українську культуру, тільки Українці можуть бути провідниками культури серед робітничої української маси. Ось на ці справи повинна звернути увагу редакція „Більшовика", коли їй залежить на поширенню свого дневника. Як довго Українців „українізують" Москалі, Жиди й Поляки, не допускаючи, щоб вони самі зайнялись цим ділом, так довго російська „Пролетарська Правда" буде в тих руках, до яких не може дістатись „Більшовик".

З другого боку жалі і плачі „Більшовика" і наведена ним статистика — головно щодо суто-українських установ, як нпр. театри — вказують проречисто, що українська радянська преса не поширюється тому, бо вона є „казьонна", вузькопартійна, комуністична. Російську большевицьку пресу передплачують під примусом, української большевицької не передплачають не тому, що вона українська, а тому, що большевицька!...

X.